

Istraživanje novootkrivenog arhipelaga Zemlje Franje Josipa odvijalo se korištenjem sanjki i uz pomoć pasa.

Autor izložbe: Miljenko Smokvina
Organizatori: Tehnički muzej i Hrvatsko-norveško društvo
Kordinatorica za Tehnički muzej: Markita Franulić
Stručna suradnica: Neda Staklarević
Postav izložbe: Maša Milovac, Miljenko Smokvina
Oblikovanje tiskanog materijala uz izložbu: Boris Greiner

Izdavač: Tehnički muzej
Za izdavača / urednica: Markita Franulić
Lektura: Saša Vagner
Tisak: Vemako tisak
Naklada: 600

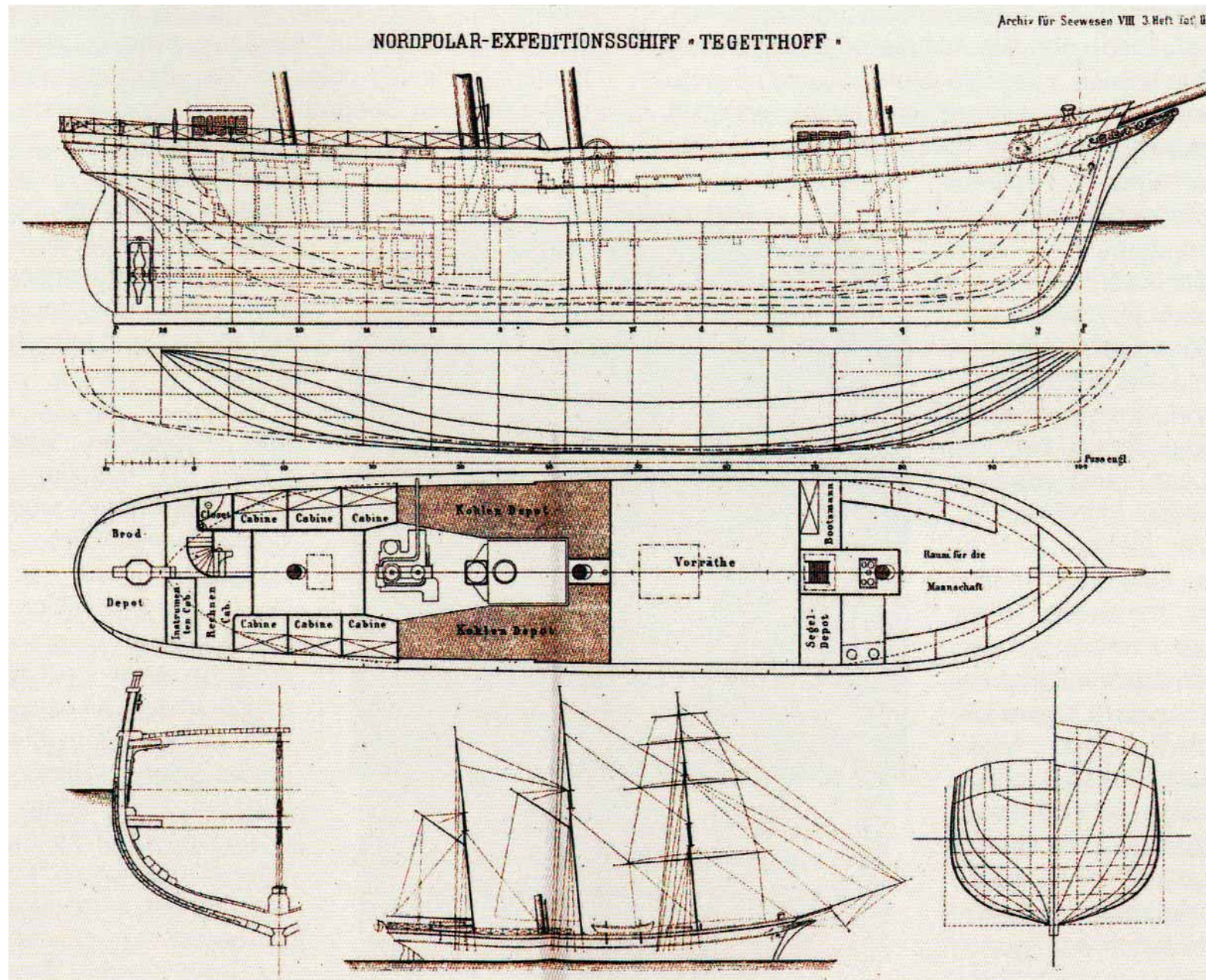
<http://tehnicki-muzej.hr>

Zahvale autora izložbe za pomoć u istraživanju i korištenju građe:

Pomorski fakultet u Rijeci / Državni arhiv u Rijeci / Sveučilišna knjižnica u Rijeci / Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja, Rijeka / Antikvarijat "Mali Neboder" u Rijeci / Saša Dmitrović, Rijeka / Toma Vučinić, Rijeka / Sveučilišna knjižnica u Puli / Povijesni i pomorski muzej Istre, Pula / Österreichische Staatsarchiv, Kriegsarchiv, Beč / Heeresgeschichtliches Museum, Beč / Österreichische Nationalbibliothek, Beč / Albertina, Beč / Dr. Josip Seršić, Beč / Historisches Museum, Frankfurt / Dr. Frank Berger, Frankfurt / Dr. Heidi von Leszczynski, Frankfurt / Dr. Erwin Schatz, Österreichische Marineverband, Klagenfurt / Mag. iur. Leopold Guggenberger, Klagenfurt / Prof. Dora Mackh, Klagenfurt / Georg Bogdanović, Klagenfurt/Rijeka / Società "Circolo Polare", Milano / Enrico Mazzoli, Trst / Valerio Staccioli, Trst

Tehnički muzej zahvaljuje na suradnji Lošinjskom muzeju i gosp. Željku Skomeršiću.

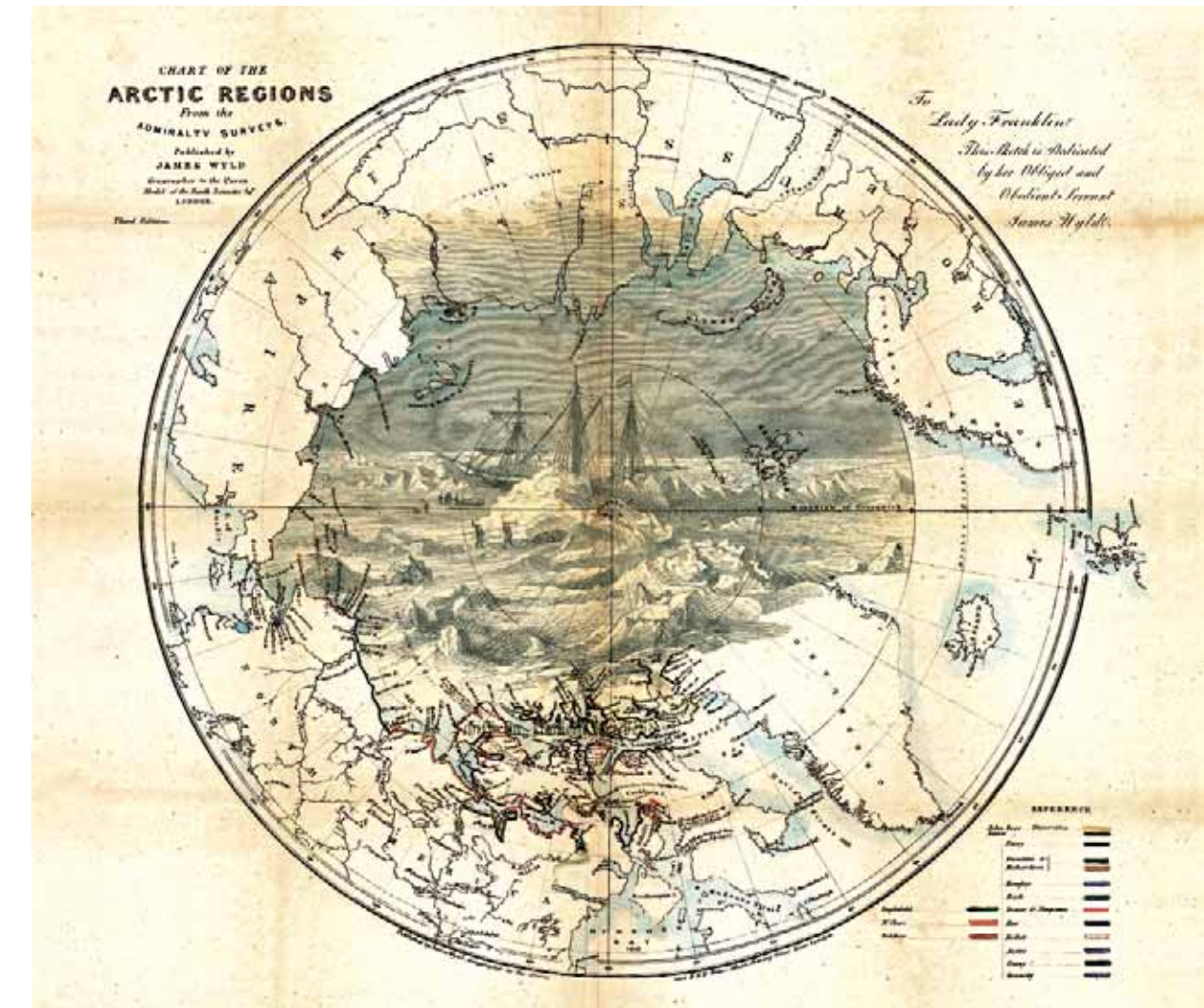
Izložba se održava pod pokroviteljstvom gradonačelnika Grada Zagreba.

Nacrt broda. Brod dužine 34 metara, nosivosti 220 tona, izgrađen je u brodogradilištu u Bremerhavenu 1872. godine prema zamisli C. Weyprehta

HRVATI U LEDENOM ZAGRLJAJU ARKTIKA

ARKTIČKA EKSPEDICIJA BRODOM "ADMIRAL TEGETTHOFF" I 140. OBLJETNICA OTKRIĆA ZEMLJE FRANJE JOSIPA

25. ožujka – 10. travnja 2013.

TEHNIČKI MUZEJ
Savska 18, Zagreb

HRVATSKI POMORCI NA ARKTIKU

U povodu 140. obljetnice otkrića Zemlje Franje Josipa

Ove godine obilježava se 140. obljetnica otkrića Zemlje Franje Josipa, arhipelaga u Arktičkom oceanu, u čijem su otkrivanju sudjelovali i hrvatski pomorci. Novo otočje, tada vječno zaleđena mora, otkrila je austrougarska ekspedicija, koja je od 1872. do 1874. godine brodom Admiral Tegetthoff istraživala nova, dotad nepoznata područja sjevera.

Cilj ekspedicije bilo je otkrivanje novih plovnih putova u arktičkom području i da se po mogućnosti dođe što bliže neotkrivenomu Sjevernom polu. Ekspedicija se vrlo pažljivo i metodično pripremala nekoliko godina. Vođa ekspedicije bio je kapetan Carl Weyprecht, časnik austrijske ratne mornarice, sudionik slavne pomorske bitke kod otoka Visa 1866. godine, istraživač i kartograf Jadranskog mora, koji je svoje znanstvene interese usmjerio i na istraživanja Arktika. Uz njega je u vodstvo ekspedicije bio uključen još jedan iskusan austrijski časnik, Julijus Payer, koji je prije sudjelovao u njemačkoj arktičkoj ekspediciji na otok Grenland.

Kapetan Weyprecht osmislio je cijelu ekspediciju. On je dao i osnovne naputke kako treba sagraditi ekspedicijski brod pa je prema njegovim nacrtima brod naručen u brodogradilištu u Bremerhavenu u Njemačkoj. Najuže suradnike u ekspediciji odabrao je sam, među svojim znancima iz mornarice, a za izbor posade zadužio je u Rijeci lučkog inspektora Heinricha von Littrowa. Od gotovo 150 prijavljenih, odabrao je 12 mladih, ali provjerenih pomoraca s jadranske obale i otoka. Točnije, Littrow je među mornaričkim dočasnicima u Puli nakon iscrpnih razgovora za mornare odabrao: Josipa Latkovića iz Plomina, Petra Falešića iz Bakra i Antu Zaninovića iz Sv. Nedilje na otoku Hvaru. U Rijeci je uz pomoć lučkoga kapetana Zambonija odlučeno da se na brod ukrcaju kao mornari Ante Katarinić iz Malog Lošinja, Ante Lukinović iz Pučišća na Braču, Juraj Štiglić iz Bakra, Franjo Letiš iz Opatije, Jakov Sučić iz Voloskog, Vicko Palmić iz Lovrana, Lovro Marola iz Rijeke i Ante Scarpa iz Trsta. Johann Orasch iz Graza ukrcan je kao kuhar, dok je Ante Večerina iz Drage kraj Rijeke ukrcan kao brodski tesar. Uloga vođe palube dodijeljena je Petru Lusiniju sa Cresa. Polovinu od 24 člana ekspedicije činili su pomorci s Jadrana, koji su se unatoč skepsi nekih kritičara, koji su smatrali da na arktičku ekspediciju trebaju ići sjevernjaci vični snijegu i ledu, pokazali potpuno doraslima svim zadacima tijekom boravka na ledu i hladnoćama Arktika te brojnim teškoćama koje su zadesile poduhvat. Argumenti koji su išli u prilog izboru jadranskih pomoraca bili su: jadranski pomorci poznaju buru, zimske oluje i snijeg sjevernog Jadrana; nisu toliko skloni piću; uvijek su dobra raspoloženja, skloni šali i pjesmi pa ih boravak u polarnoj noći neće baciti u depresiju.

U ljeto 1872, nakon što je dovršen brod, prikupljena posada, nabavljena sva oprema i znanstveni instrumenti te potrebna hrana i gorivo za trogodišnji boravak na negostoljubivom Arktiku, krenulo se put sjevera.

Nakon kraćega zadržavanja u norveškoj luci Tromsø započela je ekspedicija. Brod je tijekom dva mjeseca, plovidbom na jedra i uz pomoć parnoga stroja, došao do sjevernih obala Novaje (Nove) zemlje i tamo naišao na ledenu barijeru. Uza sve napore da se probije ostao je zauvijek zarobljen u arktičkom ledu. Svi članovi posade nastojali su brod osloboditi ledenoga zagrljaja. Ali svi su napori bili uzaludni. Brod je ostao blokiran ledom, a napušten je tek u proljeće 1874.

Iako je bio zaleđen, brod nije stajao na mjestu, nego ga je gibanje leda stalno pomicalo prema sjeveru, pa je tako potkraj ljeta 1873. posada ugledala kopno, dotad neotkriveno otočje Arktičkog oceana. Ekspedicija je odmah krenula u istraživanje novog arhipelaga, koji su nazvali Zemlja Franje Josipa, a brojnim novootkrivenim otocima, rtovima i zaljevima nadjenuli su nova imena. Jedno od njih bilo je i Fiume (Rijeka).

Nakon što su uz velike napore nekoliko puta istražili i kartografirali novo otočje, zaključili su da se nakon dvije godine boravka na sjeveru i dviju polarnih noći provedenih na brodu valja vratiti u domovinu. Kako je brod bio zarobljen u ledu, njime se nije moglo put juga, pa su članovi ekspedicije, uz nadljudsko žrtvovanje, uporabom čamaca i sanjki, nakon četiri mjeseca borbe s ledom došli do otvorenoga mora. Kada su spustili čamce u more, bili su u svom elementu. Uza sve opasnosti i teškoće plovidbe malim čamcima po vjetrovitom i valovitom Barentsovu moru, doplovili su do ruskih ribarskih brodova koji su ih odveli u najbližu norvešku luku Vardø, odakle su se putničkim brodom vratili kući. Dolazak u rodna mjesta bio je popraćen općim oduševljenjem, dobrodošlicom i najvećim počastima. Dodijeljena su im odličja i novčane nagrade.

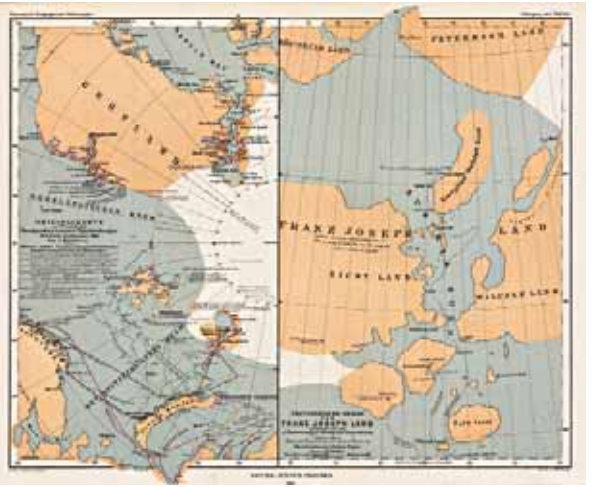
Kapetan Wayprecht objavio je veći broj znanstvenih članaka na osnovi prikupljenih podataka tijekom dvogodišnjega arktičkoga boravka. Na temelju njegovih znanstvenih radova te uz brojne Wayprechtove inicijative i napore, 1882–1883. započeto je prvo veliko međunarodno polarno istraživanje, koje se u redovitim vremenskim razmacima odvija sve do danas. Odgovori na pitanja o suvremenim klimatskim promjenama još i danas se traže u podacima prikupljenim prije 140 godina, koje su prikupljali i naši pomorci, sudionici austrougarske ekspedicije brodom Tegetthoff.

Arktička ekspedicija broda Admiral Tegetthoff jedna je od najslavnijih epopeja naše pomorske prošlosti. Čuvanje baštine takvih pomorskih pothvata nije samo na tragu povijesnih sentimenata, već je važan sastavni dio naše suvremene pomorske svijesti. Naša izložba jedna je od akcija u međunarodnom obilježavanju godišnjice otkrića Zemlje Franje Josipa.

Miljenko Smokvina
autor izložbe

Brod „Admiral Tegetthoff“ – trojarbolni jedrenjak opremljen i pomoćnim parnim strojem snage 70 HP. Brod je nosio zalihe hrane i goriva za posadu od 23 člana za vrijeme od tri godine

Karta Zemlje Franje Josipa, 1874.

Maketa broda "Admiral Tegetthoff", mjerilo 1 : 40, autor Željko Skomeršić, Krk

Na palubi broda okovanog ledom